

7-00

**Macro-economische en
budgettaire effecten van
de dollarappreciatie en
de duurdere ruwe olie**

**Federaal
Planbureau**

Economische analyses en vooruitzichten

Kunstlaan 47-49

B-1000 Brussel

Tel.: (02)507.73.11

Fax: (02)507.73.73

E-mail: contact@plan.be

URL: <http://www.plan.be>

F. Bossier en F. Vanhorebeek

September 2000

Macro-economische en budgettaire effecten van de dollarappreciatie en de duurdere ruwe olie

F. Bossier en F. Vanhorebeek

September 2000

Federaal Planbureau

Het Federaal Planbureau (FPB) is een instelling van openbaar nut.

Het FPB voert beleidsrelevant onderzoek uit op het economische, sociaal-economische en leefmilieuterrein.

Hiertoe verzamelt en analyseert het FPB gegevens, onderzoekt het aanneembare toekomstscenario's, identificeert het alternatieven, beoordeelt het de gevolgen van beleidsbeslissingen en formuleert het voorstellen.

Het stelt zijn wetenschappelijke expertise onder meer ter beschikking van de Regering, het Parlement, de sociale gesprekspartners, nationale en internationale instellingen.

Het FPB zorgt voor een ruime verspreiding van haar werkzaamheden. De resultaten van haar onderzoek worden ter kennis gebracht van de gemeenschap en dragen zo bij tot het democratische debat.

Internet

URL: <http://www.plan.be>

E-mail: contact@plan.be

Publicaties

Terugkerende publicaties:

De economische vooruitzichten

De economische begroting

De "Short Term Update"

Planning Papers (de laatste nummers)

85 *Duurzame ontwikkeling: een project op wereldschaal*
N. Gouzée, N. Zuinen, S. Willems - Februari 1999

86 *Vergrijzing en financiering van de sociale zekerheid: een haalbare uitdaging?*
Handelingen van het door het Federaal Planbureau georganiseerde Colloquium, Brussel, 2 en 3 december 1997

87 *Overheidsparticipaties in de marktsector in België*
H. Spinnewyn - Februari 2000

Working Papers (de laatste nummers)

4/00 *La simplification*
C. Kegels - Mai 2000

5/00 *A description of the HERMES II model for Belgium*
F. Bossier, I. Bracke, P. Stockman, F. Van Horebeek - July 2000

6/00 *Développer la croissance et l'emploi dans le secteur des services: une analyse introductive*
M. Van Overbeke - Août 2000

Overname wordt toegestaan, behalve voor handelsdoeleinden, mits bronvermelding.

Verantwoordelijk uitgever: Henri Bogaert

Wettelijk Depot: D/2000/7433/20

Inhoudstafel

I	Inleiding	1
II	Verantwoording en omschrijving van de simulaties	3
III	Simulatieresultaten	5
	A. Een appreciatie van de dollar t.o.v. de euro met 10 % (variant 1)	5
	1. Macro-economische impact	5
	2. Impact op de overheidsfinanciën	8
	B. Een hogere prijs van de ruwe olie (variant 2)	9
	1. Macro-economische impact	9
	2. Impact op de overheidsfinanciën	11
	C. Een gelijktijdige appreciatie van de dollar en verhoging van de olieprijs (variant 3)	13
	1. Macro-economische impact	13
	2. Impact op de overheidsfinanciën	15

Inleiding

Naar aanleiding van de huidige dollarhousse en de hoge olieprijsen onderzoekt deze working paper de impact hiervan op de Belgische economie, met de middellangetermijnprojectie 2000-2005 van april 2000 als referentiepunt (basissimulatie).

De analyse kan evenwel niet worden beschouwd als een volledige actualisatie van de aprilvooruitzichten. Enkel de gevolgen van de dollarappreciatie en van de duurder ruwe olie komen aan bod.

Zo wordt abstractie gemaakt van eventuele wijzigingen van andere bilaterale wisselkoersen t.o.v. de euro. Deze blijven dezelfde van de aprilprojectie. Bovendien is geen rekening gehouden met eventuele beleidsaanpassingen (sedert april) in binnen- en buitenland, bvb. op het vlak van de directe fiscaliteit of van bijkomende overheidsbestedingen, dewelke eveneens een impact hebben op de binnenlandse vraag en de uitvoermogelijkheden van België in de projectieperiode.

Hoofdstuk II beschrijft de concrete inhoud van de drie gerealiseerde simulaties, nl. een appreciatie van de dollar, een prijsverhoging van de ruwe olie op de wereldmarkt en tenslotte de combinatie van deze twee. Hoofdstuk III beschrijft de voornaamste simulatieresultaten.

Verantwoording en omschrijving van de simulaties

De middellangetermijnvooruitzichten 2000-2005 zijn gebaseerd op een gemiddelde koers van 1,024 dollar (USD) per euro in het jaar 2000, waarna de Amerikaanse munt geleidelijk deprecieert tot 1,057 USD per euro op middellange termijn (zie tabel 1). Momenteel is de euro echter beduidend verzwakt tot 0,9 USD en minder.

Een andere belangrijke hypothese over de internationale omgeving betreft de prijs van de ruwe olie. De aprilvooruitzichten hanteerden een gemiddelde olieprijs van 23,4 USD per vat in het jaar 2000 en 21,5 USD in 2001. Nadien zou de prijs toenemen aan het tempo van de wereldinflatie, d.i. jaarlijks met 2,6 %. Op middellange termijn betekent dit een olieprijs van bijna 24 USD per vat (zie tabel 1). Momenteel bedraagt de olieprijs echter meer dan 30 USD.

TABEL 1 - Hypothesen i.v.m. de internationale omgeving van de basissimulatie
(middellangetermijnvooruitzichten 2000-2005 van het Federaal Planbureau, april 2000)

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Wisselkoers USD per euro	1,066	1,024	1,036	1,041	1,046	1,051	1,057
Olieprijs (Brent, USD per vat)	17,6	23,4	21,5	22,1	22,6	23,2	23,8

Het is daarom interessant om na te gaan wat de gevolgen zijn van de duurdere dollar en de duurdere ruwe olie voor de Belgische economie, zowel op het vlak van de economische activiteit en de prijzen als op het vlak van de overheidsfinanciën. Daarom werden met behulp van het model HERMES-België drie simulaties uitgevoerd.

Variante 1: Een appreciatie van de dollarkoers met 10 % t.o.v. de euro. Dit geeft een jaargemiddelde koers van 0,92 USD per euro in 2000. Ook voor de daaropvolgende jaren is verondersteld dat de dollarkoers telkens 10 % boven het niveau van de basissimulatie blijft (zie tabel 2). De overige “bilaterale” wisselkoersen t.o.v. de euro blijven onveranderd.

Variante 2: Een verhoging van de olieprijs. Voor de periode 2000-2002 werd gebruik gemaakt van recente noteringen op de termijnmarkt (begin september), die uiteraard slechts een momentopname zijn van de marktverwachtingen. Voor 2000 wordt een gemiddelde olieprijs van 28,9 USD per vat verondersteld, d.i. 23,5 % boven de gehanteerde prijs in de basissimulatie. In 2001 en 2002 wordt de ruwe olie resp. 31,2 % en 12,7 % duurder verondersteld dan in de basissimulatie. In de periode 2003 t.e.m. 2005 groeit de olieprijs jaarlijks met 2,6 %, net als in de basissimulatie. Op middellange termijn bedraagt de olieprijs bijna 27 USD per vat (zie tabel 2).

Variante 3: De combinatie van de varianten 1 en 2.

Bij de interpretatie van de resultaten dient men rekening te houden met het volgende:

- a. De bovenstaande aanpassingen zijn veeleer werkhypothese en geen voorspellingen.
- b. In alle varianten worden de reële rentevoeten constant verondersteld.
- c. De lonen blijven genormeerd.

TABEL 2 - Aangepaste hypothesen i.v.m. de dollar en de prijs van de ruwe olie

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Variante 1							
- Wisselkoers USD per euro	1,066	0,922	0,932	0,937	0,941	0,946	0,951
- Olieprijs (Brent, USD per vat)				ongewijzigd			
Variante 2							
- Wisselkoers USD per euro				ongewijzigd			
- Olieprijs (Brent, USD per vat)	17,6	28,9	28,2	24,9	25,5	26,2	26,9
Variante 3							
- Wisselkoers USD per euro	1,066	0,922	0,932	0,937	0,941	0,946	0,951
- Olieprijs (Brent, USD per vat)	17,6	28,9	28,2	24,9	25,5	26,2	26,9

Simulatieresultaten

Dit hoofdstuk vat de voornaamste bevindingen samen. Achtereenvolgens komen de gevolgen van de dollarappreciatie en van de duurere ruwe olie - apart (paragrafen A en B) en gecombineerd (paragraaf C) - aan bod.

A. Een appreciatie van de dollar t.o.v. de euro met 10 % (variant 1)

De aanpassing van de internationale omgeving behelst meer dan louter de aanpassing van de dollarkoers. De dollarhousse beïnvloedt immers ook de economische activiteit van de Belgische handelspartners en de internationale prijzen.

In een eerste fase werd gebruik gemaakt van de simulatieresultaten van HERMES-HERMES-Link, het stelsel van nationale macro-econometrische modellen die onderling gekoppeld zijn via modules van bilaterale handelsstromen. Bovendien werd rekening gehouden met recente OESO-simulaties over de impact van een appreciatie van de euro op de eurozone. Op basis van deze bevindingen werd dan, in een tweede fase, de internationale omgeving (op het vlak van de internationale prijzen en de potentiële uitvoermarkten) in HERMES-België aangepast.

De tabellen 3 en 4 bevatten de voornaamste macro-economische en budgettaire gevolgen van deze simulatie.

1. Macro-economische impact

Uit tabel 3 blijkt dat de inflatie vooral in 2000 zou toenemen als gevolg van de gestegen invoerprijzen in BEF (zowel van energie als van niet-energieproducten), die een kostenverhogend effect hebben. Het niveau van de consumptieprijzen ligt dan 0,52 % boven het prijspeil in de basissimulatie. Nadien is er jaarlijks nog een lichte verhoging van de inflatie met gemiddeld 0,15 punt, mede onder invloed van de toegenomen economische activiteit, zodat het consumptieprijspeil op middellange termijn 1,26 % hoger ligt dan in de basissimulatie. Voor de volledige periode 2000-2005 versnelt de inflatie jaarlijks gemiddeld met 0,21 punt.

Ondanks de hogere inflatie blijkt de dollarappreciatie aanvankelijk gunstig voor de economische groei. Het bbp in constante prijzen zou 0,34 % boven het niveau van de basissimulatie liggen in 2000 en 0,63 % in 2001, m.a.w. de economische groei versnelt met resp. 0,34 en 0,29 punt. Nadien neemt de bbp-groei af, al blijft het niveau van het bbp in constante prijzen ook op middellange termijn boven deze van de basissimulatie.

De voornaamste groeistimulans komt van de uitvoer, dankzij een hogere groei van de potentiële uitvoermarkten en een verbeterde competitiviteit t.o.v. de landen uit de dollarzone. De versnelling doet zich vooral voor in het eerste jaar (+0,71 %). Ook in het tweede jaar versnelt de uitvoergroei nog (met 0,52 punt). In de tweede helft van de simulatieperiode doet zich een lichte terugval voor (tragerere groeivoeten). De toegenomen kosten (+0,90 % voor de loonkost per eenheid product op middellange termijn) wegen nl. op de competitiviteit van de Belgische economie. Niettemin ligt de uitvoer in constante prijzen op middellange termijn nog steeds ruim 1 % boven het niveau van de basissimulatie.

De totale binnenlandse vraag wordt nauwelijks beïnvloed, waardoor de invoer minder sterk toeneemt dan de uitvoer. Het surplus op de lopende rekening van de betalingsbalans neemt toe. In het eerste jaar is de verbetering gering omwille van de ruilvoetverslechtering (de invoerprijzen stijgen meer dan de uitvoerprijzen).

De particuliere consumptie zou in vergelijking met de basisprojectie nauwelijks beïnvloed worden. Op korte termijn daalt deze zelfs, ondanks de toename van de werkgelegenheid met 8 000 eenheden in 2000 (in 2005 ligt de tewerkstelling 17 400 eenheden boven het niveau van de basisprojectie). Het reëel beschikbaar inkomen kent in het eerste jaar echter een lichte daling als gevolg van de reële vermindering van de inkomsten uit arbeid (het indexmechanisme werkt met enige vertraging). De inkomsten uit vermogen nemen wel toe, zowel in 2000 als in 2001, als gevolg van de gestegen rentevoeten, maar deze inkomenscategorie is minder bepalend voor het particulier verbruik (d.w.z. de spaarneiging van inkomsten uit vermogen is relatief groter dan deze van inkomsten uit arbeid). Dit verklaart de toename van de particuliere spaarquote.

De groei van de bedrijfsinvesteringen versnelt in 2000 en 2001 resp. met 0,43 en 0,35 punt als gevolg van de verbeterde uitvoerperspectieven. Nadien verzwakt de jaarlijkse groei in vergelijking met deze van de basissimulatie, waardoor de investeringen van de ondernemingen op middellange termijn nog nauwelijks verschillen van het niveau van de basisprojectie liggen en zelfs enigszins lager liggen (-0,06 %). De woningbouw kent eveneens een lichte vooruitgang als gevolg van een daling van de relatieve prijs van woningbouw t.o.v. de huurprijzen (de laatste stijgt sterker dan de eerste) en de toename van de koopkracht vanaf 2001. Aangezien de reële rentevoeten constant blijven spelen deze geen rol in de aanpassing van de investeringsbeslissingen.

Op sectoraal vlak heeft de dollarappreciatie vooral een gunstige invloed op de activiteit van de uitvoergerichte sectoren (industrie en transport). Voor de andere sectoren is het effect minder uitgesproken.

TABEL 3 - Macro-economische effecten van de dollarappreciatie
(verschil in % t.o.v. de basissimulatie, tenzij anders vermeld)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Vraag en productie						
- Particuliere consumptie	-0,10	0,13	0,03	0,01	0,00	0,01
- Investerings	0,29	0,57	0,30	0,16	0,06	0,03
. Ondernemingen	0,43	0,78	0,35	0,15	0,01	-0,06
. Woningen	0,00	0,00	0,27	0,27	0,34	0,41
- Totale binnenlandse vraag	0,02	0,24	0,07	0,03	0,01	0,01
- Uitvoer	0,71	1,23	1,25	1,17	1,13	1,08
- Invoer	0,36	0,83	0,82	0,77	0,74	0,72
- Bbp	0,34	0,63	0,51	0,45	0,42	0,40
Prijzen en kosten						
- Particuliere consumptie	0,52	0,60	0,78	0,94	1,12	1,26
- Gezondheidsindex	0,47	0,56	0,75	0,92	1,10	1,25
- Investerings	0,64	0,48	0,56	0,66	0,83	0,94
- Uitvoer	1,56	1,75	1,80	1,89	1,98	2,06
- Invoer	1,97	1,89	2,02	2,07	2,16	2,21
- Ruilvoet	-0,41	-0,14	-0,22	-0,17	-0,18	-0,15
- Bbp	0,21	0,44	0,56	0,73	0,90	1,05
- Loonkost per eenheid product	-0,15	-0,11	0,23	0,47	0,71	0,90
Werkgelegenheid						
- Niveauverschil x 1000	8,04	14,80	14,87	15,59	16,58	17,43
- Verschil in % t.o.v. basisprojectie	0,21	0,38	0,38	0,39	0,41	0,43
- Productiviteit per hoofd (marktsectoren)	0,18	0,30	0,17	0,08	0,02	-0,02
Inkomens						
- Reëel beschikbaar inkomen v.d. particulieren	-0,06	0,34	0,17	0,16	0,15	0,17
- Spaarquote van de particulieren (niveauverschil)	0,04	0,17	0,12	0,13	0,13	0,14
- Bruto exploitatie-overschot v.d. ondernemingen	0,96	1,87	1,47	1,50	1,49	1,57
Saldo v. d. lopende rekening v.d. betalingsbalans						
- Niveauverschil in miljarden frank	5,39	35,90	35,22	39,34	40,77	44,16
- Niveauverschil in % van het bbp	0,03	0,29	0,26	0,27	0,26	0,26

2. Impact op de overheidsfinanciën

Zoals tabel 4 toont, overtreffen de meerontvangsten van de overheid de meeruitgaven, waardoor de dollarappreciatie een gunstig effect heeft op de openbare financiën.

De directe belastingen van de particulieren nemen toe als gevolg van de (nominale) toename van het beschikbaar inkomen en de verbeterde tewerkstelling. Deze laatste zorgt tevens voor extra ontvangsten uit de sociale bijdragen. De hogere indirecte belastingen zijn grotendeels toe te schrijven aan het prijseffect, aangezien de particuliere consumptie in volume vrijwel ongewijzigd blijft. De toegenomen activiteit van de ondernemingen verhoogt tevens de opbrengsten van de vennootschapsbelasting.

Langs de uitgavenzijde nemen de overheidsconsumptie en de sociale uitkeringen toe als gevolg van de hogere inflatie (o.a. snellere indexering). De rentelasten verhogen als gevolg van de hogere nominale rentevoeten (wegens de constant gehouden reële rentevoeten).

Het vorderingenoverschot zou in 2000 met 4,3 miljard BEF stijgen in vergelijking met de basisprojectie. Op middellange termijn bedraagt de netto-baat voor de overheidsfinanciën bijna 25 miljard BEF of bijna 0,2 % van het bbp.

TABEL 4 - Budgettaire effecten van de dollarappreciatie voor de gezamenlijke overheid
(verschillen in miljard BEF t.o.v. de basissimulatie, tenzij anders vermeld)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
1. Lopende ontvangsten	20,0	40,5	47,0	56,8	68,8	80,8
- Directe belastingen	9,7	20,3	21,5	25,2	29,2	33,8
. gezinnen	5,0	10,8	13,6	16,9	20,5	24,4
. vennootschappen	4,7	9,5	7,8	8,3	8,6	9,4
- Indirecte belastingen	4,1	8,5	9,4	11,2	13,6	16,0
- Sociale premies	5,8	10,7	14,7	18,3	23,2	27,3
- Overige	0,4	0,9	1,4	2,1	2,9	3,5
2. Lopende uitgaven	16,2	24,9	30,7	38,3	47,1	55,1
- Consumptieve bestedingen	6,2	9,1	13,0	17,0	21,8	26,2
- Overdrachten aan de gezinnen	4,5	4,7	7,9	10,7	14,0	17,0
- Rentelasten	5,0	10,0	8,0	8,2	8,2	8,1
- Overige	0,5	1,2	1,8	2,4	3,2	3,9
3. Saldo van de lopende verrichtingen	3,8	15,6	16,3	18,4	21,7	25,7
4. Saldo van de kapitaalverrichtingen	0,6	0,5	0,3	0,0	-0,3	-0,8
5. Vorderingenoverschot						
- Verschil in miljard BEF	4,3	16,1	16,6	18,4	21,3	24,9
- Verschil in % van het bbp	0,04	0,15	0,14	0,14	0,15	0,16
<i>pro memorie: primair overschot</i>						
- Verschil in miljard BEF	9,3	26,1	24,6	26,6	29,6	33,0
- Verschil in % van het bbp	0,08	0,24	0,21	0,20	0,21	0,21

B. Een hogere prijs van de ruwe olie (variant 2)

De modaliteiten van deze variant worden weergegeven in tabel 2. De ruwe olie is vooral in de periode 2000-2001 beduidend duurder dan in de basissimulatie, met een jaargemiddelde prijs van meer dan 28 USD per vat. In 2002 daalt de olieprijs beduidend tot minder dan 25 USD, om dan te hernemen tot 27 USD op middellange termijn. Het weze benadrukt dat het hier louter om technische hypothesen gaat (zie hoofdstuk II).

Ook in deze variant wordt rekening gehouden met de impact op de andere economieën, m.a.w. de internationale omgeving wordt niet alleen aangepast voor de olieprijs. De andere olie-importerende landen ondervinden eveneens een negatieve weerslag van de olieprijsstijging op hun economische activiteit, waardoor de Belgische uitvoermogelijkheden worden aangetast. We hebben daarom rekening gehouden met recente OESO-berekeningen over de impact van hogere olieprijsen op de OESO-landen¹ en op basis daarvan de groei van de potentiële uitvoermarkten van België aangepast.

De tabellen 5 en 6 bevatten de voornaamste macro-economische en budgettaire gevolgen van deze simulatie.

1. Macro-economische impact

De duurdere ruwe olie doet de inflatie versnellen met 0,52 punt in 2000 en met 0,39 punt in 2001. Daarna is de olieprijschok uitgewerkt en daalt het inflatieritme in vergelijking met de basissimulatie. Op middellange termijn blijft het peil van de consumptieprijsen 0,70 % boven dat van de basissimulatie. Gemiddeld neemt het inflatieritme in de periode 2000-2005 toe met 0,12 punt. Ook de gezondheidsindex neemt in beduidende mate toe omdat niet alle energieproducten uit deze index worden gehouden (enkel benzine en diesel) en omdat de gestegen productiekosten van de ondernemingen doorsijpelen in de consumptieprijsen.

De uitvoer lijdt onder de verminderde buitenlandse afzetmogelijkheden, aangezien de economische activiteit van de olie-importerende handelspartners eveneens wordt aangetast. De uitvoer in constante prijzen vermindert in het eerste jaar met 0,42 % t.o.v. de basissimulatie. Op middellange termijn bedraagt het verlies 0,52 %.

De binnenlandse vraag brokkelt eveneens af. De inflatoire impact van de olieprijsstijging tast de koopkracht van de particulieren aan, die hun consumptieve bestedingen verminderen (-0,41 % op middellange termijn, vergeleken met de basisprojectie). De investeringen van de ondernemingen vertragen als gevolg van de verslechterde binnen- en buitenlandse afzetmogelijkheden en de toegenomen kosten (de loonkost per eenheid product ligt op middellange termijn 0,60 % boven het niveau van de basisprojectie). De woningbouw neemt toe als gevolg van een daling van de relatieve prijs van woningbouw t.o.v. de huurprijzen.

1. zie Perspectives économiques de l'OCDE, december 1999, blz. 8-9.

Het verlies aan bbp wordt enigszins beperkt door de minder grote invoerbehoef-ten. Het bbp in constante prijzen daalt met 0,41 % in het eerste jaar. Op middellange termijn blijft dit verlies t.o.v. het bbp-niveau van de basissimulatie ongeveer stabiel. De negatieve weerslag op de economische groei doet zich dus vooral in het aanvangsjaar gelden, terwijl de daling van de olieprijsen in 2002 (althans in vergelijking met 2001) voor een licht herstel van de economische activiteit zorgt.

Op sectoraal vlak heeft de hogere olieprijs vooral een negatieve invloed op de activiteit van de industrie en de energie- en transportsector. Voor de andere sectoren is het effect minder uitgesproken.

De werkgelegenheid vermindert in het eerste jaar met 6 000 eenheden t.o.v. de basissimulatie. Op middellange termijn bedraagt het verlies nog ruim 5 000 jobs.

Het overschot op de lopende rekening van de betalingsbalans vermindert in het eerste jaar met ruim 45 miljard. De netto-uitvoer in constante prijzen neemt nochtans toe (de invoerdaling is sterker dan het verlies aan uitvoer), maar het negatieve prijseffect (de ruilvoetverslechtering) primeert. De druk op de lopende rekening komt vooral van de zwaardere energierekening (invoer min uitvoer van energie in lopende prijzen). In 2000 stijgt de energierekening met 54 miljard BEF t.o.v. de basissimulatie.

Hetzelfde gebeurt in het tweede jaar, met een verlies van meer dan 60 miljard t.o.v. het saldo van de lopende rekening in de basissimulatie. De energierekening verhoogt dan met 78 miljard. In 2002 daalt het verschil, omdat de olieschok dan is uitgewerkt en de olieprijs gevoelig daalt t.o.v. 2001, waardoor de ruilvoet merkelijk verbetert. Niettemin blijven de olieprijsen in de variant op een hoger niveau dan in de basissimulatie, waardoor het surplus van de lopende rekening zich niet volledig kan herstellen. In 2005 ligt het surplus van de lopende rekening nog steeds meer dan 17 miljard lager dan in de basissimulatie (met een energierekening die 41 miljard zwaarder is dan in de basissimulatie).

De hogere olieprijsen beïnvloeden de energieconsumptie van de gezinnen. Nominaal stijgt hun energieverbruik, in vergelijking met de basissimulatie, met 13 miljard BEF in 2000 en met 15 miljard BEF in 2005. Niettemin daalt de energieconsumptie van de gezinnen in reële termen. In 2000 gaat het om een daling met 1,1 %, in 2001 met 1,4 % en in 2005 met 0,8 %, telkens t.o.v. de basissimulatie. De duurder energie leidt aldus tot een gedragsaanpassing.

De eindvraag naar energie voor de totale economie daalt in 2000 met 1,6 % en in 2001 met 2,5 %. In 2005 bedraagt de daling nog 1,9 % t.o.v. het niveau van de basissimulatie.

De verminderde energieconsumptie in constante prijzen beïnvloedt uiteraard de uitstoot van CO₂. Deze zou in 2000 met 1,4 miljoen ton afnemen. In 2005 vermindert de CO₂-uitstoot met 2,4 miljoen ton, d.i. 2 % onder het middellangetermijnniveau van de basissimulatie (ruim 120 miljoen ton).

TABEL 5 - Macro-economische effecten van de duurdere ruwe olie
(verschil in % t.o.v. de basissimulatie, tenzij anders vermeld)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Vraag en productie						
- Particuliere consumptie	-0,51	-0,65	-0,43	-0,48	-0,43	-0,40
- Investerings	-0,58	-1,01	-0,88	-1,03	-1,12	-1,11
. Ondernemingen	-0,77	-1,30	-1,15	-1,41	-1,52	-1,55
. Woningen	0,00	-0,12	0,08	0,34	0,34	0,51
- Totale binnenlandse vraag	-0,49	-0,65	-0,44	-0,53	-0,52	-0,51
- Uitvoer	-0,42	-0,72	-0,56	-0,54	-0,53	-0,52
- Invoer	-0,50	-0,80	-0,63	-0,66	-0,67	-0,67
- Bbp	-0,41	-0,59	-0,39	-0,41	-0,39	-0,37
Prijzen en kosten						
- Particuliere consumptie	0,52	0,91	0,76	0,76	0,73	0,70
- Gezondheidsindex	0,39	0,76	0,71	0,71	0,68	0,64
- Investerings	0,17	0,50	0,55	0,50	0,47	0,45
- Uitvoer	0,61	0,91	0,55	0,50	0,48	0,47
- Invoer	1,34	1,83	0,98	0,87	0,82	0,78
- Ruilvoet	-0,72	-0,90	-0,42	-0,36	-0,33	-0,31
- Bbp	-0,11	0,10	0,34	0,37	0,36	0,33
- Loonkost per eenheid product	0,27	0,71	0,64	0,68	0,65	0,60
Werkgelegenheid						
- Niveauverschil x 1000	-6,02	-9,02	-5,42	-5,92	-5,41	-5,07
- Verschil in % t.o.v. basisprojectie	-0,16	-0,23	-0,14	-0,15	-0,14	-0,13
- Productiviteit per hoofd (marktsectoren)	-0,24	-0,34	-0,24	-0,26	-0,25	-0,24
Inkomens						
- Reëel beschikbaar inkomen v.d. particulieren	-0,49	-0,46	-0,23	-0,41	-0,36	-0,34
- Spaarquote van de particulieren (niveauverschil)	0,03	0,17	0,17	0,06	0,06	0,05
- Bruto exploitatie-overschot v.d. ondernemingen	-1,44	-1,84	-0,74	-0,76	-0,71	-0,69
Saldo v. d. lopende rekening v.d. betalingsbalans						
- Niveauverschil in miljarden frank	-45,51	-63,50	-29,72	-21,19	-18,49	-17,44
- Niveauverschil in % van het bbp	-0,44	-0,59	-0,27	-0,19	-0,16	-0,14

2. Impact op de overheidsfinanciën

De olieprijschok heeft negatieve budgettaire gevolgen (zie tabel 6). De overheidsontvangsten verminderen aanvankelijk, maar nemen na de olieschok van de eerste twee jaren enigszins toe t.o.v. de basissimulatie. Tegelijk wordt de overheid geconfronteerd met beduidende meeruitgaven.

De ontvangsten uit directe belastingen dalen in 2000 als gevolg van de verminderde werkgelegenheid, die de inkomsten uit de personenbelasting aantast, en als gevolg van de gedaalde ondernemingsactiviteit (minder afzetmogelijkheden en geringere rentabiliteit), die ten koste gaat van de vennootschapsbelastingen. Ook de indirecte belastingen verminderen door de gedaalde particuliere consumptie¹. Enkel de ontvangsten uit sociale premies blijven ongeveer stabiel (het prijseffect compenseert hier de impact van de gedaalde werkgelegenheid). Dit alles leidt tot een verlies aan ontvangsten ten belope van ruim 13 miljard. De

uitgaven nemen met ruim 16 miljard toe. De toegenomen inflatie zorgt voor meer overheidsconsumptie (+4,7 miljard), verhoogt de transfers aan de gezinnen (+6,9 miljard, een deel hiervan is ook te wijten aan de hogere werkloosheid) en drijft de rentelasten op (+4,9 miljard), vermits - bij hypothese - de hogere inflatie volledig wordt doorgerekend in de nominale rentevoeten. Aldus daalt het vorderingenoverschot in 2000 met ruim 29 miljard.

In het tweede jaar, met een nog steeds hoge olieprijs, bedraagt het verlies t.o.v. de basissimulatie zelfs meer dan 48 miljard. Vooral de uitgaven lopen sterk op (+41,4 miljard).

Vanaf het derde jaar koelt de inflatie af en herneemt de economie enigszins. De uitgaven blijven daardoor ruim 40 miljard hoger dan in de basissimulatie, terwijl de inkomsten hernemen en enkele miljarden boven het niveau van de basissimulatie uitkomen. Dit laatste heeft vooral te maken met de hogere ontvangsten uit sociale premies en in mindere mate met de personenbelasting en de indirecte belastingen. Het verlies aan ontvangsten uit de vennootschapsbelasting blijft t.g.v. de gedaalde rentabiliteit van de ondernemingen. De verslechtering van de overheidsfinanciën stabiliseert zich rond 36 miljard.

TABEL 6 - Budgettaire effecten van de duurdere ruwe olie voor de gezamenlijke overheid
(verschillen in miljard BEF t.o.v. de basissimulatie, tenzij anders vermeld)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
1. Lopende ontvangsten	-13,2	-6,8	5,3	4,8	4,7	3,5
- Directe belastingen	-10,1	-10,2	-3,0	-2,3	-1,8	-2,3
. gezinnen	-3,1	-0,8	1,0	2,0	2,5	2,1
. vennootschappen	-7,0	-9,4	-4,0	-4,3	-4,3	-4,4
- Indirecte belastingen, waarvan	-3,3	-1,7	1,5	0,8	1,1	1,2
. BTW op energie	2,2	3,5	2,5	2,6	2,6	2,6
. accijnzen op energie	-2,4	-3,1	-1,7	-2,0	-2,1	-2,1
- Sociale premies	0,2	5,0	6,5	6,3	6,0	6,4
- Overige	-0,1	0,0	0,2	0,0	-0,6	-1,8
2. Lopende uitgaven	16,2	41,4	41,7	40,4	41,0	40,3
- Consumptieve bestedingen	4,7	12,9	13,7	13,5	13,4	13,1
- Overdrachten aan de gezinnen	6,9	13,6	12,2	12,6	12,4	12,1
- Rentelasten	4,9	14,2	14,9	13,4	14,3	14,3
- Overige	-0,3	0,8	0,8	0,9	0,8	0,7
3. Saldo van de lopende verrichtingen	-29,4	-48,2	-36,4	-35,6	-36,3	-36,7
4. Saldo van de kapitaalverrichtingen	0,3	0,1	0,4	0,5	0,5	0,5
5. Vorderingenoverschot						
- Verschil in miljard BEF	-29,1	-48,1	-36,0	-35,1	-35,8	-36,2
- Verschil in % van het bbp	-0,30	-0,47	-0,34	-0,31	-0,31	-0,30
<i>pro memorie: primair overschot</i>						
- Verschil in miljard BEF	-24,2	-33,9	-21,1	-21,7	-21,4	-21,9
- Verschil in % van het bbp	-0,21	-0,30	-0,19	-0,19	-0,18	-0,18

1. Tabel 6 toont tevens het effect op de BTW-ontvangsten en de accijnzen op energie. De overheid ontvangt minder accijnzen op energie als gevolg van de gedaalde reële energieconsumptie (volume-effect). Voor de BTW-ontvangsten op energie speelt dit volume-effect ook, maar is het prijseffect groter, zodat de BTW-ontvangsten toch toenemen.

C. Een gelijktijdige appreciatie van de dollar en verhoging van de olieprijs (variant 3)

In deze paragraaf wordt de internationale omgeving aangepast zowel op het vlak van de dollarkoers als van de olieprijs. Dit scenario combineert aldus de varianten 1 en 2.

De tabellen 7 en 8 bevatten de voornaamste macro-economische en budgettaire gevolgen van deze simulatie.

1. Macro-economische impact

De inflatoire gevolgen van de duurdere ruwe olie werden getoond in paragraaf B. Enkel de verhoging van de prijs per vat ruwe olie leidt reeds tot een toename van het inflatieritme met 0,5 punt in het eerste jaar. De inflatie loopt echter nog meer op wanneer deze prijsstijging gepaard gaat met een appreciatie van de USD (zie tabel 7), die uiteraard zowel de import van energie- als van niet-energieproducten in BEF duurder maakt¹. Het gezamenlijke effect doet de inflatieritme in het eerste jaar met ruim 1 % versnellen. Gemiddeld versnelt de inflatie in de periode 2000-2005 met 0,33 punt per jaar. Aangezien de gemiddelde inflatie in de basisprojectie 1,5 % bedraagt in de periode 2000-2005 blijft het uiteindelijke inflatiecijfer van dit scenario dus beneden 2 %.

Zoals paragraaf A aantoont, heeft de duurdere dollar echter ook z'n positieve kanten, met name voor de economische activiteit. In zoverre zelfs dat deze de negatieve impact van de olieprijschok op de economische groei kan compenseren, zeker op middellange termijn. Het niveau van het bbp in constante prijzen verschilt daardoor weinig of niet van de basissimulatie, maar de componenten van het bbp duidelijk wel. Enerzijds lijdt de binnenlandse vraag onder de toegenomen prijzen en (productie)kosten, waarvoor zowel de ruwe olie als de dollar verantwoordelijk zijn. Anderzijds verbeteren de uitvoermogelijkheden door de verbeterde competitiviteit t.o.v. de landen uit de dollarzone.

Het effect op de werkgelegenheid is positief. Het aantal jobs neemt toe met 1 900 eenheden in het eerste jaar. Op middellange termijn ligt de werkgelegenheid ruim 12 000 eenheden hoger dan in de basissimulatie.

1. Ter illustratie: voor het jaar 2000 leidt dit scenario tot een jaargemiddelde prijs aan de pomp van 42,5 BEF per liter voor benzine en 31,9 BEF voor diesel. In beide gevallen gaat het om een prijsstijging van 2,8 BEF t.o.v. de basissimulatie.

Het overschot op de lopende rekening van de betalingsbalans vermindert in 2000 met ongeveer 44 miljard. De netto-uitvoer in constante prijzen neemt nochtans toe, maar het negatieve prijseffect (de ruilvoetverslechtering) primeert. De druk op de lopende rekening komt vooral van de zwaardere energierekening (invoer min uitvoer van energie in lopende prijzen). In 2000 stijgt de energierekening met 85 miljard BEF t.o.v. de basissimulatie. Hetzelfde gebeurt in 2001, wanneer het externe overschot met bijna 36 miljard krimpt. De energierekening bedraagt dan 115 miljard meer dan in de basissimulatie.

In 2002 is de olieschok uitgewerkt en daalt de olieprijs gevoelig t.o.v. 2001, waardoor de ruilvoet verbetert. Vanaf 2002 leidt dit, samen met de toename van de netto-uitvoer in constante prijzen tot een hoger surplus op de lopende rekening. In 2005 gaat het om ruim 24 miljard extra, ondanks de bijkomende energierekening van 81 miljard.

De combinatie van de hogere oliepijzen en de appreciatie van de USD, die de olieproducten nog duurder maakt, beïnvloedt de energieconsumptie van de gezinnen. Nominaal stijgt hun energieverbruik, in vergelijking met de basissimulatie, met 20 miljard BEF in 2000 en met 31 miljard BEF in 2005. In volume consumeren de gezinnen echter minder. In 2000 gaat het om een daling met 1,2 %, in 2001 met 1,7 % en in 2005 met 1,1 % t.o.v. de basissimulatie.

De eindvraag naar energie voor de totale economie daalt in 2000 met 2,1 % en in 2001 met 3 %. In 2005 bedraagt de daling nog 2,6 % t.o.v. het niveau van de basissimulatie.

De gedaalde energieconsumptie in constante prijzen leidt tot een geringere uitstoot van CO₂. Deze zou in 2000 met 1,9 miljoen ton afnemen. In 2005 vermindert de CO₂-uitstoot met 3,3 miljoen ton, d.i. bijna 3 % onder het middellangetermijnniveau van de basissimulatie (ruim 120 miljoen ton).

TABEL 7 - Macro-economische effecten van de dollarappreciatie én de duurdere ruwe olie
(verschil in % t.o.v. de basissimulatie, tenzij anders vermeld)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Vraag en productie						
- Particuliere consumptie	-0,64	-0,56	-0,42	-0,48	-0,45	-0,42
- Investerings	-0,29	-0,46	-0,60	-0,91	-1,08	-1,10
. Ondernemingen	-0,36	-0,55	-0,85	-1,30	-1,55	-1,64
. Woningen	0,00	-0,09	0,36	0,58	0,72	0,98
- Totale binnenlandse vraag	-0,48	-0,44	-0,39	-0,52	-0,54	-0,52
- Uitvoer	0,30	0,50	0,68	0,63	0,58	0,55
- Invoer	-0,15	0,01	0,18	0,10	0,06	0,04
- Bbp	-0,08	0,02	0,11	0,02	0,01	0,02
Prijzen en kosten						
- Particuliere consumptie	1,06	1,55	1,58	1,74	1,89	1,99
- Gezondheidsindex	0,88	1,36	1,50	1,66	1,81	1,92
- Investerings	0,82	1,01	1,14	1,19	1,33	1,42
- Uitvoer	2,20	2,72	2,39	2,42	2,50	2,56
- Invoer	3,42	3,86	3,08	3,00	3,05	3,06
- Ruilvoet	-1,17	-1,10	-0,67	-0,56	-0,53	-0,48
- Bbp	0,07	0,51	0,90	1,11	1,26	1,39
- Loonkost per eenheid product	0,13	0,63	0,90	1,19	1,39	1,54
Werkgelegenheid						
- Niveauverschil x 1000	1,91	5,54	9,35	9,60	11,20	12,40
- Verschil in % t.o.v. basisprojectie	0,05	0,14	0,24	0,24	0,28	0,31
- Productiviteit per hoofd (marktsectoren)	-0,08	-0,05	-0,09	-0,19	-0,24	-0,27
Inkomens						
- Reëel beschikbaar inkomen v.d. particulieren	-0,56	-0,17	-0,08	-0,27	-0,23	-0,20
- Spaarquote van de particulieren (niveauverschil)	0,07	0,34	0,30	0,19	0,19	0,19
- Bruto exploitatie-overschot v.d. ondernemingen	-0,61	-0,16	0,64	0,65	0,70	0,79
Saldo v. d. lopende rekening v.d. betalingsbalans						
- Niveauverschil in miljarden frank	-44,32	-33,57	2,51	15,66	19,81	24,26
- Niveauverschil in % van het bbp	-0,45	-0,35	-0,04	0,07	0,08	0,10

2. Impact op de overheidsfinanciën

De combinatie van de hogere dollarkoers en de duurdere ruwe olie heeft een nadelig effect op de overheidsfinanciën (zie tabel 8). Vergeleken met de situatie waarin enkel de olieprijs toeneemt (tabel 6) is de impact echter minder nadelig.

De gunstige impact van de dollarhousse op de economische activiteit beperkt het verlies aan directe belastingen in het jaar 2000 aanzienlijk (wegens de toename van de werkgelegenheid en het hogere nominale inkomen). De inkomsten uit indirecte belastingen kennen in dat jaar een lichte toename (de reële particuliere consumptie daalt wel, maar het prijseffect overweegt). De totale inkomsten stijgen daardoor met bijna 6 miljard. De totale primaire uitgaven nemen echter drastisch toe als gevolg van de hogere inflatie. De overheidsconsumptie neemt met ruim 11 miljard toe en de overdrachten aan de gezinnen met bijna 12 miljard. De rentelasten verzwaren eveneens, met 10 miljard, omwille van twee redenen.

Het primaire overschot (d.i. het vorderingenoverschot exclusief rentelasten) is kleiner dan in de basissimulatie en bovendien drijft de inflatietoename de nominale rentevoeten op (hypothese van constante reële rentevoeten). Per saldo verliest de overheid ruim 26 miljard in het eerste jaar.

In het tweede jaar, met een nog steeds hoge olieprijs, loopt het verschil met het vorderingenoverschot van de basissimulatie op tot bijna 35 miljard, ondanks bijkomende inkomsten ten bedrage van bijna 33 miljard. De uitgaven stijgen echter met 68 miljard t.o.v. de basissimulatie, vooral onder impuls van de transfers aan de gezinnen en de rentelasten.

Vanaf het derde jaar, dat gepaard gaat met goedkopere olieprijsen maar met een nog steeds sterke dollar, vermindert de druk op de overheidsfinanciën, al draagt het verlies op middellange termijn nog steeds 14 miljard. De inkomsten (vooral de personenbelasting als gevolg van de toegenomen werkgelegenheid) nemen namelijk sterker toe dan de uitgaven (de inflatie versnelt nog nauwelijks).

TABEL 8 - Budgettaire effecten van de dollarappreciatie én de duurdere ruwe olie voor de gezamenlijke overheid (verschillen in miljard BEF t.o.v. de basissimulatie, tenzij anders vermeld)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
1. Lopende ontvangsten	5,9	32,6	52,0	61,0	72,8	84,0
- Directe belastingen	-1,3	9,0	18,1	22,6	27,1	31,2
. gezinnen	1,7	9,9	14,7	19,1	23,2	26,7
. vennootschappen	-3,0	-0,8	3,3	3,5	3,8	4,5
- Indirecte belastingen	0,7	6,7	11,0	12,2	14,8	17,4
- Sociale premies	6,1	16,1	21,7	25,0	29,7	34,3
- Overige	0,3	0,8	1,2	1,2	1,2	1,1
2. Lopende uitgaven	33,0	68,0	74,1	80,5	90,0	97,7
- Consumptieve bestedingen	11,1	22,6	27,4	31,3	35,9	40,0
- Overdrachten aan de gezinnen	11,7	18,8	20,7	24,0	27,0	29,7
- Rentelasten	10,0	24,6	23,4	21,9	23,1	23,4
- Overige	0,2	2,0	2,6	3,3	4,0	4,6
3. Saldo van de lopende verrichtingen	-27,1	-35,4	-22,2	-19,5	-17,2	-13,7
4. Saldo van de kapitaalverrichtingen	0,9	0,6	0,7	0,5	0,2	-0,2
5. Vorderingenoverschot						
- Verschil in miljard BEF	-26,2	-34,7	-21,5	-19,0	-17,0	-14,0
- Verschil in % van het bbp	-0,27	-0,34	-0,21	-0,19	-0,17	-0,15
<i>pro memorie: primair overschot</i>						
- Verschil in miljard BEF	-16,2	-10,1	1,9	2,9	6,1	9,4
- Verschil in % van het bbp	-0,16	-0,13	0,02	0,03	0,06	0,10